

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 415. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann14val-shoot-idm140708760807232/facsimile.pdf> (tilgået 20. juni 2021)

Anvendt udgave: *Forskrevet*

De to Venner stavrede i Mørke op ad en knagende Loftstrappe. Ulf rev Tændstikker af, aabnede en Dør; de traadte ind i et tarveligt Kammer – gammel Tobakslugt – et Vindu vendte ud imod Havnen – Maanen var gaaet bort derude – Ulf tændte et halvt nedbrændt Lys, pegede paa en brøstfældig Sofa med Hestehaarsbetræk – kastede sig selv paa en opredt Seng – gravede Ansigtet ned i Pudsen og hulkede: Jam finis est!

Gerhard satte sig paa Sofaen, foroverbøjet, seende paa Vennen, vidende hverken ud eller ind. Han syntes, at Verden nærmest var forrykt. Og dette var hans gamle Barndomshjem! og udenfor var Natten saa stille.

V

Aa jeg er fortvivlet – fortvivlet! raabte Ulf, idet han med et Ryk rejste sig halvt overende. Han sad saaledes, med lukkede Øjne, Hovedet fremstrakt, idet han ligesom gennem de lukkede Øjne stirrede paa en bestemt Person. Gerhard maatte gøre Vold paa sig for at overvinde en Følelse af Uhygge. I Lysets døsig Skær saa han paa dette Ansigt dér, gult, falmet – med Spor af Ungdomskonhed og med Afskygninger af tærende Sorger, Trang, Mærker af hyppige Drikkelag, en vild, barok Intelligens og en løjerlig, blød, indsmigrende Ynde som hos et Barn, der jamrer over at have stødt sig og synes at hele Verden maa dele dets Nød. Gerhard saa' paa dette Ansigt og mumlede: han gør mig ganske forrykt – og saa ligner han tre Personer, som jeg i den sidste Time har filteret ind i hinanden: min Svigerfa'r – Madam Ravn – og Edith!

Han rejste sig, gik over til Ulf, slog ham paa Skuldren, ruskede ham, lagde sluttelig Armen om hans Hals Ulf! kære, kære Ven! sagde han. Kom dog til Dem selv – jeg har saa længe søgt Dem – betro Dem til mig – hvad kan jeg gøre for Dem? –

De? Ulf saa' ivejret, spilede Øjnene op, trak paa Skuldrene – tvang Gerhard ned paa en Stol udenfor Sengen og sagde: Jo – De kan gøre *det*, at De vil høre lidt paa mig. Lad mig brøle, tude, skabe mig for Dem. Hvorfor generer vi Nordboer os altid for

hinanden? Hvorfor vil vi spille Jærmennesker og »Helte«? Grækerne – hvad? – Odysseus! se hvor han huler op og græder og beklager sig – og han var s'gu dog ingen Vantrivning. Aa, Gerhard, Gerhard og hvad kan det saa nytte altsammen, hvad kan det nytte?

Ulf bøjede Hovedet; lidt efter fortsatte han: De véd, jeg skrev til Dem. Jeg krydsede flere Gange Deres Vej i Udlandet – jeg har været Dem nærmere, end De selv tror; ogsaa herhjemme har jeg været paa Nippet til at søge Dem jeg skyldte Dem Tak for Deres Hjælp; men man *takker* nu engang ikke ved at sige nogle Ord – De *føler*, at jeg var Dem taknemlig og forresten, naa ja, Gud være med Dem – og Fanden ivold med Dem! Vi er kvit.

Gerhard vilde afbryde, men Ulf virrede hastigt med Hovedet og vedblev: Jeg hader og afskyer Dem og alle Mennesker; maaske fordi jeg elsker saa usigeligt, saa lidenskabeligt Alt det, som bor bag Menneskene og glimtvis aabenbarer sig i et Blik, et Ord, en Situation. Vi forpester og forgifter og umuliggør hinanden dette Liv – Livet det herlige! – Ja vi *tænker* os, at Livet kunde blive, kan have været, maaske vil blive herligt engang, naar vi atter lever i Miles Afstand fra hinanden – i et Telt, med et Filttæppe, en Bøsse, en Hund, en Kvinde en Hund, vi ikke prygler, en Kvinde, som vi ikke odelægger ved Smiger, som vi ikke bedrager – og som ikke bedrager os.

Leve den store sociale Revolution, Gerhard! hører De! raabte Ulf pludseligt. Leve, leve, leve den forfærdelige Operation – hvorefter vi igen kan blive et sundt Legeme, som kan snakke med om den »sunde Aand«.

Til H- med Reformer! Skidt være med alle vore Lappeskræddere! Kan de fordele Jorden imellem os, saa at vi ikke skal fryse og sulte og drikke og forbande hverandre? – Kan de undertrykke det krigsvidenskabelige Barbari, som har gjort *vort* Aarhundred til en af de hæsligste Karrikaturer i Historiebogen? Leve den store Folkevandring om igen – den blodige Folkevandring, som har den u-blodige Fremtid i sit Skød! Vi *vil* ikke være disse Millioner af arme, forknytte, fornærede Djævler, der blot yngler og yngler for at gode Valpladser. Vi vil være Mennesker og ikke Kaster – vi vil have Liv, Frihed, Kunst. Og skal det »nye System« betales med

den højeste Pris – saa lad os betale. Barrikader! Barrikader! Aa, mit Bryst!

Ulf sank tilbage, vred sig, hostede. Saa snappede han – inden Gerhard kunde forhindre det – en Flaske under Sengen og drak begærligt. Han blev atter rolig, slog Proppen til i Flasken, vendte sig smilende imod Gerhard og sagde: Deres Excellence tilgiver! Solatium in tenebris – skjult for Tante Eva – min Trøst i Skyggen. »O, I Skygger!«

Ulf sagde Gerhard smærteligt. Er det saadan vi skulde mødes? –

Ja saadan – vrængede Ulf, men med et Smil i Grimacen; saadan og ikke anderledes – med Deres Velbaarenheds Tilladelse! For nu – i de senere Aar – har jeg gjort den store Opdagelse, den literær- og kulturhistoriske: jeg véd, *hvorfor* at Burns og Musset, Byron og Evald – de fineste og bedste og dybeste Aander – og alle de mange, mange andre, Carl Bagger og vore Nordmænd og vore Svenskere og vi Danske – jeg véd, sammen med vor store Jeppe paa Bjærget, hvorfor »hele Verden« drikker.

Vi drikker allesammen simpelthen af den Grund, at vi ellers kvæles af Raseri og Fortvivlelse! Kun Jøderne drikker ikke – endnu ikke; men det har ingen Fare: de vil ogsaa komme dertil, naar de ret er bleven gennemsyret af vort Aarhundredes »Aand«. Og om dette vil deres egen store Profet Heine kunne belære dem. Og saa – naar ogsaa Jøderne er begyndt at opgave Ævret – saa kommer den store Folkeomvæltning. Og saa ender Fortvivlelsen – og dermed Vinforfalskningen; medens den rene Drues Æra begynder!

Gerhard! ... bad Ulf efter et Ophold, hvorunder han atter havde lukket Øjnene Gerhard! ræk mig Deres Haand. Tak! Og vær ikke vred paa mig, fordi jeg sagde at jeg hadede Dem. Det er ligesom om det var et Aarhundred siden vi første Gang mødtes. Hvor jeg holdt af Dem dengang! Jeg tror, at jeg endnu har megen Godhed for Dem De er allenfals den eneste, jeg med Glæde ser i denne min Dekadencens Hule – og dog – jeg er ærlig – der er Noget ved Dem, som Jeg tror, jeg ringeagter Dem, misunder Dem og frygter Dem under Et. Maaske ligger det i den uhyre Daarskab, jeg begik, at sende Dem mine Udgy-

dels til Paris. Det ene Mandfolk aabne sig for det andet! C'est tomber dans le ridicule. Nu véd De det.

Mand og Mand kan »operere« sammen, arbejde sammen, sprænge Miner sammen, gaa paa Parti. Mand og Kvinde taler fortroligt sammen, oplever sammen – uden at de derfor just behøver at leve sammen. Det er et af Tegnene for mig paa vor Kulturperiodes Forfald, at vore unge Mænd snakker saa haanligt om Fortrolighed overfor en Kvinde; de »bruger« Kvinden, men gemmer deres Fortrolighed til Mændene. Oho! de vil blive grusomt skuffet tror De ikke *det*?

Ulf, bad Gerhard stilfærdig – opriv Dem dog ikke saadan! Betro mig Deres Sorger. Sig kun – ja sig kun til mig: jeg elsker hende!

Ulf gemte sine Øjne. Han sad oprejst i Sengen, ludende fremover, talende ned imod Gulvet. Ja ja! mumlede han. Jeg elsker hende! ... og derpaa tilføjede han, stirrende stift paa Gerhard, som om han vilde udgranske ham: Gør De Nar ad mig? De, som har »taget Deres Parti« i Livet! – Er det dog ikke latterligt, dette: en Mand gaar hen, lige i Slutningen af det nittende Aarhundred, hvor Tiden har overstaaet sine Børnesygdomme, og bliver forrykt, fordi han elsker en ung Kvinde, der staar i Forhold til en anden Mand, hvem hun rimeligvis ikke har det mindste at beklage sig over – tværtimod. Hun er hverken paafaldende smuk, eller glimrende, eller pikant eller forførende – hun har hverken hidset mig ved Kærtegn eller spillet Marionetkomedie med sine og mine »Følelser«. Ulykken er bare *den*: jeg har betroet mit Hoved i hendes Hænder – og hun har beholdt det, uden at barbære mig mine Lokker af! Mit Hoved har hun beholdt – og mit Hjærte – og hun véd maaske næppe selv deraf. Jeg har ikke »ruineret« mig for hendes Skyld – eftersom jeg intet havde at ruinere. Aa nej, al den Roman-Sludder passer aldeles ikke. Der kan ikke saa meget som skrives en Novelle derpaa ... og dog er jeg perdu! Ulf spyttede saa' paa Gerhard, som sad ubevægelig paa sin Stol, kun nikkende hen for sig med næsten umærkelige smaa, korte Nik.

Ulf nikkede paa sin Side sørgmodig. Ediths Hovedbevægelse! sagde han og tilføjede henkastet: Ja, ja, men De kender hende nu

ikke. De siger bare til mig: Idealist – uforbederlige Fantast og Fæ – hvorfor stiller De hende op paa en Piedestal og gør hende til noget andet og mere end hvad hun er – en ganske sød ung Dame, der maaske *dog* spiller Komedie – og som tilsidst alligevel gaar hen og charmerer sig i en Tilbeder – tilhører ham – fortryder det – og glemmer Historien i et Ægteskabs Begravelse.

Men jeg vil svare Dem: Jeg »idealiserer« hende ikke – det er Knuden, det er Ulykken. Jeg har omgaaedes hende meget fortroligt – og jeg har i det mindste gjort mig Umage for at holde al »Forelskelse« ude. De har nu set Familien – ganske jævne Folk, »simple« Folk, som det hedder – men jeg har intet Simpelt fundet hos hende. *Vi* – af vort Lag – tror altid paa Dannelsen ved Skolen og den selskabelige Omgang som paa et Dogme. Men jeg vil sige Dem, Gerhard, aldrig har jeg overrasket hende i at sige en Dumhed eller tænke en Lavhed; – jeg har *én* Gang, af Skinsyge eller af tidligere daarlige Erfaringer, ladet mig henrive til at bruge en plump Ytring overfor hende – og jeg glemmer aldrig hendes Udtryk – jeg forstaar blot ikke, at hun ikke slog mig i Ansigtet – Lysten dertil var der! og »lammefrom« er hun sandelig ikke!

Gerhard saa' paa Ulf; deres Øjne mødtes. Ulf rystede blot paa Hovedet og sagde adspredt: De kender hende ikke!

Videre! bad Gerhard med halv Stemme og tilføjede: Hendes Familie – de to Gamle hernede – de véd intet? Ulf rystede paa Hovedet som før.

De to Gamle ... fortsatte Gerhard ... de tror, at hun er ved et Theater – og de lever delvis eller helt af hendes Gage!

Ulf saa' hurtigt op: Men hvoraf véd De? ...

Aa jeg formoder! ...

Snak! –

Nuvel – jeg har tilfældigt haft en Samtale med Halvvig om Edith! –

De – med Halv ... om Edith! raabte Ulf; og tyssende paa sig selv sænkede han Stemmen til en Hvisken: Har De ogsaa talt med Edith? –

Ja! –

Om mig? spurgte Ulf skælvende.

Ja – om Dem!

Ulf lænede sig tilbage i Sengen, lagde Hænderne over Øjnene
..... noget efter mumlede han: hun har altsaa ikke glemt mig?

Hun vil aldrig glemme Dem! sagde Gerhard sagte.

Ulf syntes at høre disse Ord som langt borte fra han lod
Hænderne langsomt glide ned fra Ansigtet, og hans Taarer gled,
en for en, ned over de magre Kinder. Han bevægede sig ikke,
men hans Læber dirrede – og det varede en Stund, inden Gerhard
kunde forstaa, hvad han sagde.

– Jeg skulde have taget hende, Gerhard! jeg skulde have taget
hende. Det er det, Kvinden vil. Hun vil have noget at tilgive os –
hun, som dog næsten altid begynder med at elske os af pur Med-
følelse. Det næste Stadium er, at hun elsker Styrken i os – Bruta-
liteten, om man vil. Hun vil engang høre et: Du skal! – saa har
hun sidenefter mindre at bebreide sig, synes hun. Du gode Gud!
vi, som begynder med at fremhæve hendes Renhed og Kyskhed
og Noblesse det er jo det samme som at spærre hende Vejen
og gøre os til af vor egen Moral. Hvad Djæveln er da det Moral-
ske? Det er noget, man »vedtager« – noget, hvorom Kønnene al-
drig i Evighed bliver enige – noget, som kun Menneskene afgør
to og to indbyrdes. Altid glemmer vi den uendelige Forskel mel-
lem Kønnene – men se det glemmer aldrig Officeren, Slagteren,
Forretningsmanden – de véd dette: jeg byder, hun lyder! Vi »filo-
soferer« derover, vi handler ikke; og medens vi selv bliver rørt
over vor uendelige Hensyntagen – saa glider hun længere og
længere fra os, ligefrem skræmmet bort fra det, som Kvinden al-
lerhelst vil give – og kun har helt at give – sig selv.

Aa men, Gerhard, det begyndte jo allerede i mit Ægteskab –
det, der endte saa brat – og ved min egen Skyld. Dér begyndte
min Ulykke Havde jeg holdt fast – selv da Genifebren greb
mig – havde jeg sagt til hende: lad Febren rase – Du skal bære
over – Du skal vente – Du maa ikke slippe jeg er tusind Gan-
ge bedre end alle dem, der laster mig; jeg er bedre end Du selv,
Du, som baade er køn og stolt og eiendommelig du vover ik-
ke at tage imod al min Forgudelse – for saa at lægge Dig paa de
Laurbær, som jeg har baaret sammen til Dig, og erklære: han er
umulig! Aa, Gerhard, Gerhard! det er for sent – jeg véd det

men alligevel bliver det staaende som en Sandhed: en Mand burde aldrig gøre sig altfor ringe overfor en Kvinde saa taber han Retten, den, som ingen Verdens Lov kan give eller fratage ham, men som han ejer i sig selv og ved sig selv – *i* og *ved* Kvindens dybe Længsel efter at beskyttes, tilgive og beherskes! –

Men det er for sent, det er for sent! tilføjede Ulf: Strømme af Ord og Strømme af Taarer bringer aldrig det Tabte og Forspildte tilbage fra Tab til Tab gaar det – altid gribende efter »hende« og dog ikke vovende at fastholde – indtil man staar ved Edith – ved Ulykken eller *bagom* Edith ved Lykken – ved Døden! – – – – –

Jam finis est.

Ulf laa tilbagelænet, han rørte sig ikke, han talte ikke mere; kun Læberne bevægede sig – som under Paakaldelsen af et Navn.

Gerhard ventede; han var dybt bevæget han kunde jo ligesom fortsætte ud af den Lidenskab, som tærede paa denne Mand dér. Og dog turde han ikke tale til Vennen – det var at røve ham den sidste Illusion; – thi vi lever dog paa en sidste Illusion saa længe vi lever.

Hvorfor turde han saa ikke? Var da han, Gerhard, ganske klar paa Ediths Følelser? ... var hun i det hele taget istand til at fæste sine Følelser afgjort ved nogen? Der gives jo de Kvinder, som kun gaar uberørte – i dybere Forstand uberørte igennem Livet, fordi de ikke formaar – ikke har sig selv at give!

Og Stik paa Stik fo'r det gennem Gerhards Hjærte ved Ulf's Ord: tage – give – Brutalitet – beherske!

Det snurrede og susede i Gerhards Hoved. Var det uendeligt indviklede Spørgsmaal *saa* let løst: gøre en Kvinde til sin Ejendom ved at tage hende? Og hvad saa? – besidder man hende saa? Besad Gerhard Annette? besad Halvrig Edith? – Hvad er Besiddelsen? Rusens Højdepunkt! Og derefter Reaktionen, Kritiken, de tusind smaa Opdagelser gensidigt, Fortrydelsen eller Slovheden og saa maaske: en ny Passion.

Altsaa: »den evige Skrue« – Livets fuldstændige Uberegnelighed – og paa Bunden det gabende mørke Intet.